

Voorwoord

Ik begon dit voorwoord te schrijven op de 6de maart ... in de week van de vrijwilliger dus. Ik wil deze actie (hoewel al even gepasseerd als je dit leest) dan ook niet laten voorbijgaan zonder ook jullie, de vrijwilligers in Meanderland, te bedanken met een ...

"Bedankt voor je inzet en enthousiasme", het vele uren vergaderen, het monitoringwerk, het beheerwerk, het aankopen van natuurgebied, het administratieve werk, de noeste arbeid tijdens onze evenementen, het schrijven van artikels voor Meander, de redactie en eindredactie en het afdragen van Meander, het gidsen van wandelingen, het geven van cursussen en ik kan zo nog wel even doorgaan ...

Uiteraard (en in de eerste plaats) richt Meander zich naar alle leden en niet alleen naar de vrijwilligers. Uiteraard bedank ik ook jullie voor het steunen van Natuurpunt en wij rekenen erop dat je dat ook in 2009 zult blijven doen. Ik hoop dat jullie via Meander een prima idee krijgen van het reilen en zeilen in onze afdelingen van Meanderland. Maar de redactieraad (waarin o.a. de voorzitters van de verschillende afdelingen zetelen) staat altijd open voor ideeën en verbeteringen. En krijgen jullie wat tijd vrij, dan kunnen jullie je nog altijd als vrijwilliger melden!

Je hebt als lid onze kalender al wel eens doorgenomen. Dat zijn zeker niet alle activiteiten. Door het sterk toenemend aantal activiteiten binnen de verschillende werkgroepen, zien we ons genooddakt onze kalender te beperken tot die activiteiten die zich richten tot het "grote publiek", geen "specialisten-werk" dus. De verschillende werkgroepen richten bijkomende activiteiten in die zoveel mogelijk via elektronische weg worden aangekondigd: er is de website, er zijn nieuwsbrieven, er is ook e-mail. En dat werkt. De adressenlijst van de Vogelwerkgroep van Geel-Meerhout bijvoorbeeld, bevat ondertussen bijna honderd namen van geïnteresseerden! Goe bezig mannen (en vrouwen)!

Heb je geen Internet en ben je toch geïnteresseerd, geef dan een seintje – je wordt dan op een lijstje gezet en we zoeken een oplossing om je toch te informeren.

Op dezelfde manier werkt immers de overkoepelende website van Natuurpunt: je kan je registreren en dan inschrijven op e-nieuwsbrieven: natuur.beweging, natuur.flits, natuur.beheer, natuur.educatie, natuur.beleid. Zo blijf je op de hoogte van wat er zoal gebeurt in natuur.land.

Tot binnenkort!

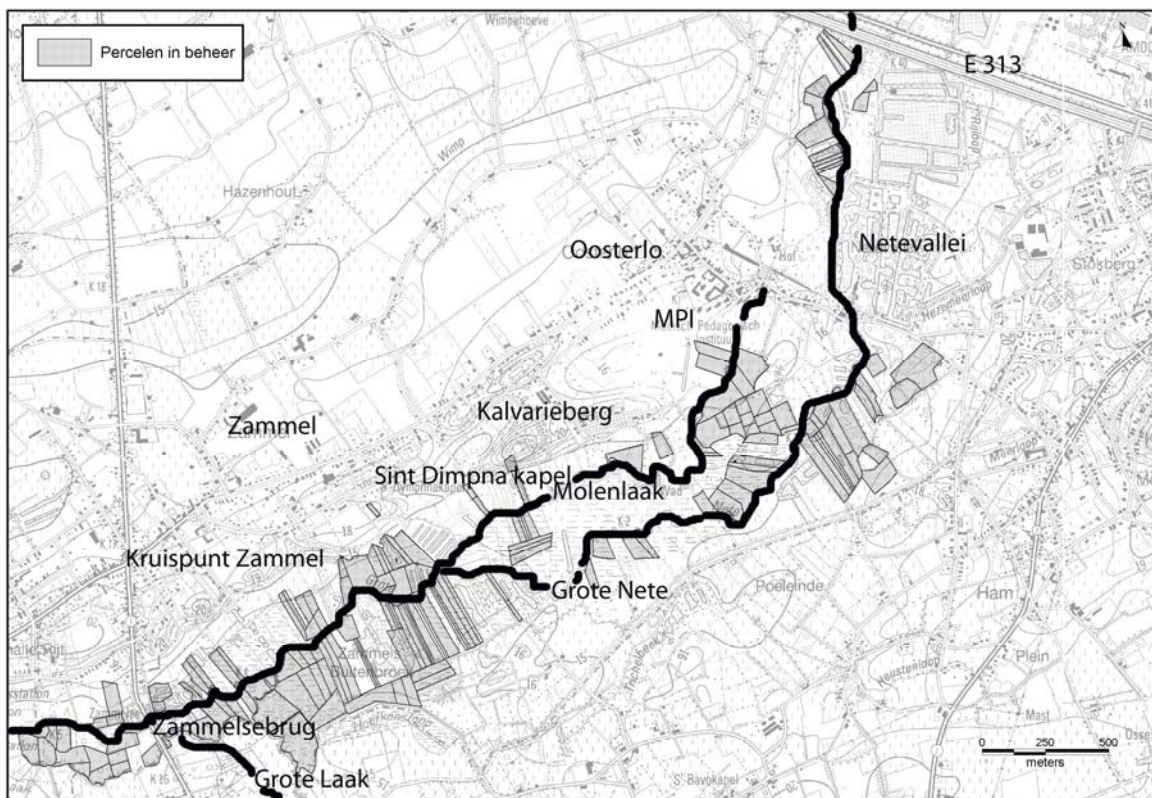
Marc Verachtert

Voorzitter afdeling Geel-Meerhout
Maart 2009

Het Zammelsbroek op een keerpunt

SITUERING

Het Zammelsbroek is ongeveer 340 ha groot en ligt in de vallei van de Grote Nete te Geel, tussen de grens met Westerlo en de snelweg E313. In het noorden wordt het begrensd door de lintbebouwing langsheen de weg Zammel – Oosterlo – Stelen en in het zuiden door de grens met Varendonk en Eindhout (gemeente Laakdal). Ongeveer een vierde van dit gebied (87 ha) wordt door Natuurpunt en haar afdeling Geel-Meerhout beheerd als natuureservaat.

HOE WAS HET VROEGER?

Men noemt het Zammelsbroek een 'rivierbegeleidend laagveengebied'. Dat komt omdat zich hier, na de laatste ijstijd, vanaf ongeveer 5.500 jaar voor Christus, een veenbodem heeft ontwikkeld. Het water dat infiltreert op hoger gelegen gronden, komt, na een lange reis door de bodem, in de vallei terug aan de oppervlakte en zorgt ervoor dat de bodem voortdurend verzadigd blijft aan water, dat enerzijds rijk is aan mineralen (vooral veel ijzer) en anderzijds geen zuurstof bevat. Bij gebrek aan aërobe bacteriën heeft in zo'n bodem geen verrotting plaats van afgestorven planten maar een ander chemisch proces dat leidt tot veenvorming. Er wordt aangenomen dat zich op deze bodem, vooraleer de mens er zich mee ging bemoeien, een broekbos ontwikkelde.

Maar vanaf de zevende eeuw na Christus begon de mens hier aan landbouw te doen. Het bos werd geleidelijk aan gekapt en er ontstonden natte graslanden die in de droge zomermaanden gebruikt werden als weidegrond voor het vee. Tevens kon men er hooi winnen dat kon dienen als wintervoeder. Tot in het begin van de 20ste eeuw werden die graslanden overwegend gemeenschappelijk gebruikt, volgens de aloude geplogenheid

van "gemeenschappelijk weiden in het gemeynbroek". Later kwamen de meeste gronden in privé-bezit en ontstond er een uitgebreid lappendeken van voornamelijk hooilandjes.

Vanaf de middeleeuwen tot in het begin van de vorige eeuw werden op verscheidene plaatsen de veenlagen afgegraven. Gedolven veen, in stukken verdeeld en gedroogd tot turf was immers bijna de enige brandstof die de mensen hadden. Ook werd er tot rond de Tweede Wereldoorlog moerasijzererts ontgonnen. Beide laatstgenoemde activiteiten zorgden ervoor dat er zich verschillende grote vijvers, kleinere poelen en moerassige zones in het broek ontwikkelden.

Sinds de tweede wereldoorlog werd ten gevolge van ontwikkelingen in de landbouw (schaalvergroting, steeds grotere en zwaardere machines) het gebruik van natte hooilandjes geleidelijk aan verlaten. Een deel kwam braak te liggen waardoor verruiging en verbossing optrad. Een ander deel werd gebruikt als populierenplantage en de vroegere vijvers werden ingericht als visvijver, vaak met een weekendverblijf erbij.

RECENTE INVLOEDEN VAN DE MENS OP HET GEBIED

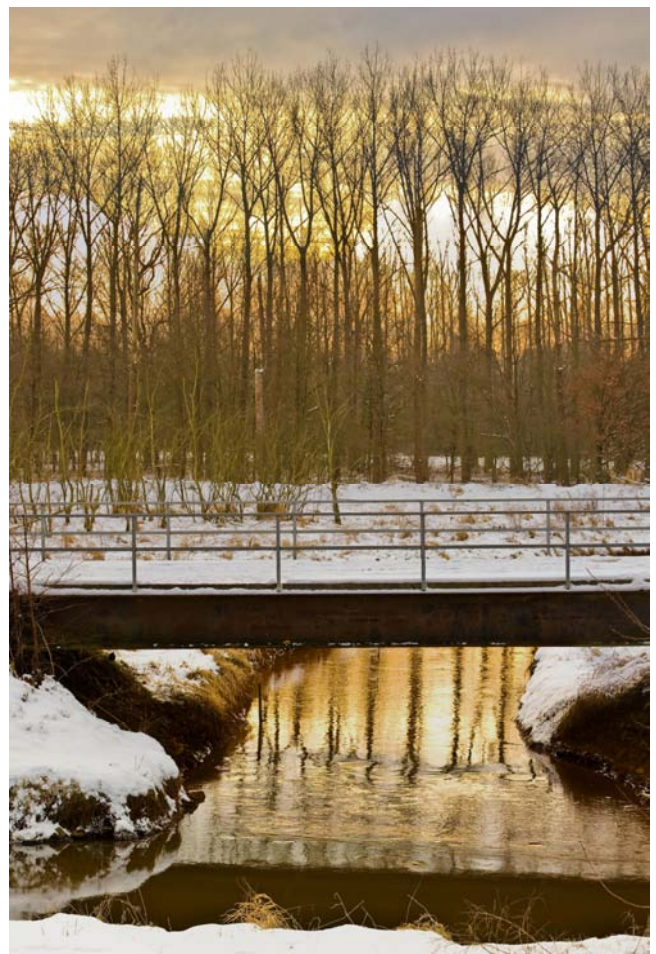
In het begin van vorige eeuw gebeurde er een gedeeltelijke rechtekking van de Grote Nete wat neerkwam op de verwijdering van enkele scherpe meanders.

Hierdoor nam het verval van de rivier toe en verminderde de waterberging.

Een andere ingreep rond 1962 was het dempen van de Molenlaak in het centrum van Oosterlo, met het gevolg dat deze arm van de Grote Nete niet meer stroomt en sindsdien erg verlandde.

In 1988 werd het zogenaamde Sigmoplan uitgevoerd. Dit hield in dat de Netedijken (in zoverre je voordien al over dijken kon spreken) met een paar meter werden opgehoogd en de rivier ongeveer een meter werd uitgediept. Dit had grote gevolgen voor de waterhuishouding. De vallei werd afgesloten van de rivier zodat overstromingen bij hoge waterstand niet meer mogelijk zijn. Door de uitdieping zakte ook het grondwaterpeil. Kort na de ingreep daalde het peil tot meer dan 1 meter onder het maaiveld. Later verbeterde dit wel maar men kan alleszins zeggen dat het Sigmoplan een verdroging van de vallei tot gevolg had. Dit leidde tot een gedeeltelijke mineralisatie van de veenlaag en dus tot aanrijking of eutrofiëring van de bodem wat op zijn beurt mede oorzaak was van een versnelde verbossing.

Het gebied bleef ook niet gespaard van de verontreiniging die afkomstig is van de Grote Laak. Deze mondt uit in de Grote Nete nabij de Zammelsebrug, dus ver in het westen zodat men zou kunnen verwachten dat de invloed op het stroomopwaarts gelegen Zammelsbroek eerder gering zou zijn. Maar wat gebeurt er? Bij piekdebieten overstroomt de Grote Laak en loopt het zoute water het Zammelsbroek binnen achter de dijk van het Sigmoplan, die dan ook nog verhindert dat dit water weer snel via de Grote Nete zou kunnen afgevoerd worden.

Het bezinkt dus in de bodem met als gevolg het bekende beeld van de vele dode bomen en struiken juist voorbij de Zammelsebrug op de weg naar Veerle. Vroeger bestond die vervuiling ook uit zware metalen (o.a. cadmium en arseen) maar tegenwoordig gaat het bijna uitsluitend over niet-giftige zouten (vooral calciumchloride) in zulke hoge concentraties dat men van brak water zou mogen spreken.

LAATSTE DECENNIUM, HOOP VOOR DE TOEKOMST

Nu vertoont het Zammelsbroek een zeer gevarieerd landschap. Vooral aan de randen van de vallei zijn er nog veel in percelen opgesplitste graslanden met verspreide bomen, bosjes en struwelen. Centraal in de vallei is het meer een mozaïek van struweel, rietland, moeras, open water en natte ruigten.

De hoger beschreven menselijke ingrepen hebben de flora en fauna in het gebied geen goed gedaan. Verbossing, verdroging, eutrofiëring en vervuiling hebben tot gevolg dat veel plantensoorten die we in 1991 nog inventariseerden op de Dotterbloem-graslanden, de kwaliteitsvolle natte ruigten en de moerassen, op dit ogenblik ofwel verdwenen zijn ofwel sterk in aantal gedaald. We hebben het dan over planten als Dotterbloem, Koninginnekruid, Valeriaan, Kantig hertshooi, Kale jonker, Wateraardbei, Moerasspirea, Gele plomp, ... Wat we vaak in de plaats kregen is een dominantie van Grote brandnetel, Rietgras en Liesgras.

De vergelijking van een aantal zangposten van 10 soorten vogels in 1991 en 2008 illustreert deze achteruitgang. (Bron: waarnemingen op een route in het Zammels Buitenbroek door L. Dille, F. Emmerechts, K. Janssens en M. Zeinstra in het kader van hun opleiding tot natuurgids)

Zangvogels	1991 Zekere broedgevallen	2008 Waarschijnlijke broedgevallen
Fitis	16	8
Tjiftjaf	19	14
Zwartkop	14	20
Tuinfluit	4	-?
Grasmus	9	-?
Blauwborst	20	3
Bosrietzanger	5	1
Kleine karekiet	3	2
Rietgors	2	1
Sprinkhaan(riet)zanger	-	-

Bij de vlinderwaarnemingen zien we door de jaren heen felle schommelingen. Toch dient vermeld dat het aantal waarnemingen van vele soorten sinds de topjaren 1995 en 1996 voor veel interessante soorten een duidelijk neerwaartse trend vertoont, terwijl enkele andere soorten er dan weer op vooruitgaan. (Bron: 15 jaar dagvlindermonitoring door vrijwilligers op een route in het Zammels Buitenbroek, J. Simonis)

Vlinders	1995	2000	2007
Atalanta	124	31	31
Bont zandoogje	68	96	125
Boomblauwtje	18	3	34
Bruin zandoogje	90	235	68
Citroenvlinder	50	11	-
Dagpauwoog	246	91	101
Distelvlinder	1	-	1
Eikenpage	82	-	-
Geelsprietdikkopje	2	2	-
Gehakelde aurelia	61	21	25
Groot dikkopje	88	2	128
Groot koolwitje	8	-	2
Hooibeestje	-	1	-
Klein geaderd witje	159	101	17
Klein koolwitje	277	88	133
Kleine vos	145	1	1
Kleine vuurvlinder	10	3	-
Koevinkje	46	22	27
Koninginnepage	-	-	3
Landkaartje	173	122	70
Oranje zandoogje	-	59	4
Oranjetipje	2	1	3
Zwartsprietdikkopje	170	2	1
Totaal	1820	865	774
<i>Totaal soorten</i>	<i>20</i>	<i>19</i>	<i>18</i>
<i>Telweken</i>	<i>19</i>	<i>22</i>	<i>19</i>
<i>Aanpassing 22 weken</i>	<i>2107</i>	<i>865</i>	<i>896</i>

Toch zijn er zeker tekenen van hoop voor de toekomst. Omdat het gebied ondanks alles toch nog rijk en belangrijk is, gelden er ondertussen een pak beschermingsmaatregelen. Ten eerste maakt het Zammelsbroek deel uit van het **Vlaams Ecologisch Netwerk** (VEN), waarvan de tweede fase nog moet gerealiseerd worden.

Ten tweede is een deel van het gebied sinds 1991 beschermd als landschap, wat o.a. toelaat om onderhoudsprojecten te laten financieren. Onlangs is zo'n project goedgekeurd door de dienst **Monumenten & Landschappen** en dat zal kortelings in uitvoering gaan.

Ten derde is een groot deel van het gebied opgenomen in de lijst van **Habitat Richtlijngebieden** als onderdeel van het Europese Natura 2000 netwerk. In dit verband kon de laatste jaren gebruik gemaakt worden van het **Europese Life-project** voor de Grote Nete, zowel voor aankopen als voor herstelwerken.

Ten vierde is het Zammelsbroek voor ongeveer 40 ha **erkend als natuureservaat** door de Vlaamse overheid, waardoor beheerswerken gesubsidieerd kunnen worden. Ondertussen is het reservaat al wel gegroeid tot 87 ha. Een dossier voor uitbreiding van de erkenning ligt momenteel ter ondertekening bij minister Crevits en een ander erkenningdossier is in voorbereiding.

Ten vijfde is er het onlangs goedgekeurd **Integraal Waterbeleidsplan voor het Netebekken**, dat overstromingszones voorziet in het Zammelsbroek en dat de Molenlaak opnieuw wil laten stromen.

Tenslotte is het Zammelsbroek betrokken bij het internationaal verdrag over de **uitdieping van de Westerschelde**. In dat verdrag wordt bepaald dat op verschillende plaatsen van het Scheldebekken **natuurcompensatie** zou gebeuren. Binnen het Netebekken is o.a. het Zammelsbroek hiervoor aangeduid. Tegen 2015 zou hier een grote oppervlakte van 'habitatwaardige natte ruigte' moeten ontwikkeld worden met kensoorten als Moerasspirea, Poelruit, Adderwortel, Valeriaan, Bosbies, Wederik, Harig wilgenroosje. Daarenboven zouden er ook enkele hectaren Dotterbloem-graslanden moeten komen. Dit alles is maar mogelijk indien het grondwaterpeil opnieuw omhoog gebracht wordt. Hoe dit gaat gebeuren is op dit ogenblik nog niet duidelijk.

Omwille van al deze plannen werken we met Natuurpunt op dit ogenblik aan het opstellen van een beheersvisie voor de lange termijn: waar willen we uiteindelijk met het gebied naartoe? Hier dient nog een lange weg te worden afgelegd. Toch geloven het beheersteam en de professionelen van Natuurpunt er vast in om dit gebied met zijn mozaïek van struweel, rietland, moeras, bos, open water en ook met de kruidenrijke hooilandjes in al zijn vroegere schoonheid te kunnen herstellen.

Frans Emmerechts
Louis Pals
Koen Thibau

Natuurgebied "De Vennen"

Metingen van het grondwaterniveau

Sinds mei 2003 worden in natuurgebied "De Vennen" in Balen maandelijks metingen uitgevoerd van de hoogte van de grondwaterstand. De metingen gebeuren in 14 peilbuizen, verspreid over het hele gebied. Vermits "De Vennen" gelegen zijn in de Grote Nete-vallei en er door het gebied 2 rivieren lopen (Grote Nete en Hoofdgracht) gaat het hoofdzakelijk om een natte tot zeer natte omgeving.

Nu er 5 jaar werd gemeten, leek het ons nuttig om een eerste voorzichtige conclusie te trekken. Onze medewerker Jef Vanhoudt zette zich achter zijn computer, verzamelde alle gegevens en toverde via een "Excel-bestand" alle mogelijke grafieken te voorschijn.

Wat bleek?

- De schommelingen zijn voor alle putten vrijwel gelijklopend.
- De schommelingen kunnen vrij groot zijn (gemiddeld 30 cm verschil tussen zomer en winter).
- We zien een langzame stijging van het grondwater (voor 14 putten gemiddeld 16 cm).
- Men zou kunnen stellen dat het ganse gebied natter wordt omdat sedert jaren de perceelsgrachten door de vroegere eigenaars niet meer werden onderhouden. Maar ook op plaatsen waar de peilputten op drogere percelen liggen en vlakbij de grachten wel regelmatig worden geruimd, meten we een stijging.

Uiteraard is dit een zeer voorlopige en onvolledige conclusie. Om een correcter beeld te krijgen, zouden we bijvoorbeeld de gemiddelde neerslag over deze periode moeten verwerken. Wij blijven verder meten en we zullen bij het beheer van onze gebieden rekening moeten houden met deze tendens.

Jan Mallants

Broeddam voor oeverzwaluwen op de Dekshoevevijver

Op zaterdag 31 januari staken een twintigtal leden van de Vogelwerkgroep van Natuurpunt Geel-Meerhout de handen uit de mouwen. Op de Dekshoevevijver in Geel bouwden ze een broeddam voor oeverzwaluwen. De oeverzwaluw is de kleinste van de drie zwaluwensoorten die hier voorkomen. Broeden doet de oeverzwaluw in zelf gegraven hollen in zandige rivieroeveren en overal waar verticale zandwanden aanwezig zijn.

Eric Peetermans, voorzitter van de Vogelwerkgroep liep al langer rond met de idee om op de Dekshoevevijver een dam te bouwen. Elk jaar komen er oeverzwaluwen boven het water en het riet jagen op insecten. De biotoop is er ideaal, alleen ontbrak er een geschikte broedplaats. In december zette het stadsbestuur van Geel het licht op groen voor een broeddam. Zo'n dam kan gewoon een berg zand zijn. Maar dat vraagt veel onderhoud. Daarom werd gekozen voor een dam met stenen wanden. Voor die wanden werden holle blokken (L 1 m; B 25 cm; H 25 cm) op elkaar gestapeld tot twee muren van 5 meter lang en 2,25 m hoog. De ruimte tussen de muren (85 cm) en de muren zelf werden gevuld met zand. Bovenop de laatste laag blokken werd nog 20 cm zand gegooid zodat de dam 2,4 m hoog is.

Betonplaten onder de muren zorgen ervoor dat de dam niet in de drassige ondergrond wegzakt. De muren zijn met geplooid betonijzer aan elkaar verankerd. Bij de drie bovenste steenlagen werden de openingen van de blokken zijdelings gestapeld. Daardoor kunnen de oeverzwaluwen de bovenste 75 cm van de dam gebruiken

om hun nestgangen te graven. Op een hoogte van een meter werden gaten voorzien als broedplaats voor ijsvogels. De buitenmuren werden "bezet" met zwarte grond om de dam een natuurlijk uitzicht te geven. Met veel helpende handen was de klus op één dag geklaard. De werken konden op heel wat persbelangstelling rekenen. RTV kwam langs, Radio2 belde en bijna alle kranten en regionale weekbladen besteedden er aandacht aan.

Begin april komen de eerste oeverzwaluwen terug uit Afrika. Om beurt werken het mannetje en het vrouwtje aan de nestgang die 75 cm tot 1,5 m lang en 5 cm breed is en schuin naar boven loopt. Op een dag of drie is die gang klaar. Een hele prestatie want de oeverzwaluwen moeten het doen met hun snavel en poten en een extra hulpmiddeltje. Boven hun achterteen bevindt zich een minuscule borsteltje waarmee het overtollige zand naar buiten gewerkt wordt. Het nest wordt gebouwd in een wat breder rond kamertje op het einde van de gang. Dat nest is een nogal slordig bouwsel van plantaardig materiaal, van binnen gevoerd met wol, haren en veertjes. Het legsel bestaat uit 4 tot 6 witte eitjes. De beide ouders broeden om beurt en na twee weken komen de jongen uit. Als ze een dag of 20 oud zijn, vliegen de jongen uit. Een koppel oeverzwaluwen brengt per seizoen normaal twee broedsels groot. Nog even en we weten hoeveel oeverzwaluwen de weg naar de Dekshoevevijver gevonden hebben.

Luc Damen

Natuurkroniek Meanderland

Herfst - Winter '08-'09

NOVEMBER 2008 : HOOGTEPUNTEN

Roodhalsfuut: 01/11 Put Maatheide: 1 ad. winterkleed
Kuifaalscholver: 02/11 trektelpost Maatheide: 1 ex. samen met Aalscholver overtrekkend naar westen
Roerdomp: 05/11 Rammelaars Ham en 22/11 De Maat Mol: 1 ex.
Rotgans: 02/11 Maatheide: 2 ex. overtrekkend in westelijke richting
Zwarte Zee-eend: 01/11 Put Maatheide: 3 ad. MM in gezelschap van de Roodhalsfuut
Grote Zee-eend: 22/11 Put Rauw: 1 ad. M
Nonnetje: 29/11 eerste ex. op De Meergoren en Stroobants: telkens 1 W
Grote Zaagbek: 21/11 eerste ex. op Grote Zandput Mol: 1 M
Buizerd: hoogste aantallen over trektelpost Maatheide op 2 en 8/11 met 54 en 56 ex.
Sperwer: hoogste dagtotaal over trektelpost Maatheide op 02/11 met 49 ex.
Smelleken: laatste overtekkende exemplaar op Maatheide op 08/11
Kraanvogel: 01/11 Maatheide: 4 ex. doken op uit de mist en vlogen richting Riebos
02/11 Riebos: 7 ex. naar NW (waarschijnlijk ook opgemerkt op trektelpost Maatheide)
02/11 Maatheide: totaal 107 ex. op trek (13 + 70 + 2 + 7 + 3 + 2 + 10)
08/11 Maatheide: nog 2 ex. overtrekkend
Goudplevier: alle waarnemingen van overtrekkende ex. op Maatheide: 01/11 (1 ex.); 2/11 (21 ex.); 5/11 (1 ex.); 8/11 (5 ex.); 9/11 (6 + 14^e x.); 21/11 (6)
Bonte Strandloper: laatste ex. van het jaar passeerde op 22/11 over Maatheide
Houtsnip: waarnemingen in nov. in Mol Galbergen, Balen Griesbroek en De Vennen
Dwergmeeuw: 21/11 Maatheide: 3 ex. vielen in bij NW-storm, daarna naar Z
23/11 Put Rauw: 1ex. in eerste winterkleed ter plaatse
Houtduif: de beste trektag op Maatheide op 02/11 alweer met 51.424 ex.
Velduil: 02/11 Maatheide: 1 ex. 's middags hoog overtrekkend naar W
09/11 Maatheide: 1 ex. invallend aan trektelpost en zeker tot 15.30 uur ter plaatse
IJsvogel: door de lange vorstperiode deze winter zeker afname, dus alle ex. melden!
Boomleeuwerik: 12/11 nog 4 ex. over Prinsenpark Retie en op 14/11 1ex. over Balen Keiheuvel
Boerenzwaluw: op 21/11 laveerde het laatst waargenomen ex. voor België in een stormachtige noordwestenwind laag tussen de zandduintjes op Maatheide
Grote Pieper: 02/11 Maatheide: 1 ex. op trek en op 13/11 nog 1 ex. alleen auditief
Beflijster: 02/11 Maatheide: de laatste 2 ex. van dit najaar overtrekkend
Klapekster: in november waarnemingen aan Put Rauw, Kristallijn en Put Stroobants
Barmsijs: 25/11 Maatheide: beste dag voor doortrek met 72ex. (totaal = 268 ex.)
23/11 Stortplas: 3ex. Grote Barmsijs aanwezig op teunisbloemzaden
Europese kanarie: 09/11 Maatheide: 1 ex. overtrekkend
Goudvink: 02/11 Maatheide: dagmaximum op trek met 8 ex. (totaal = 22 ex.)
Appelvink: Maatheide 02/11 (9 ex.); 06/11 (2 ex.) en 25/11 (3 ex.) op trek
26/11 Balen centrum: 1 ex. naar Z en 29/11 Ecocentrum: 1 ex. ter plaatse
IJsgors: 02/11 Maatheide: 2 ex. overtrekkend in groepje Veldleeuweriken
Sneeuwgor: 02/11 Maatheide: 1 ex. overtrekkend in groepje Veldleeuweriken + van 01 tot 17/11 2MM + 1 onv./W pleisterend (zie foto's Birdingkempen)

Verslag Lex Peeters: 2 november 2008

Een topdag moest het vandaag worden en een topdag werd het!!! Tussen 7.10 en 16.45 uur telden we vandaag over Maatheide 75.000 (!) vogels, verdeeld over meer dan 60 soorten.

Houtduif was met 54.424 ex. (+ 8.850 naar N) veruit het algemeenst. De grootste groep telde meer dan 4.000 ex. Ook werd de dag gedomineerd door Kraanvogels. Zeven groepen en groepjes passeerden, waaronder een sliert van 70 stuks. De roofvogeltrek viel wat tegen, maar met 49 Sperwers, 54 Buizerden, 2 Blauwe Kiekendieven en 2 Slechtvalken mogen we ook weer niet ontevreden zijn. Ook goed kwamen de Veldleeuweriken (2.838), Kieviten (3.425), Kramsvogels (1.251) en Barmsijzen (48) door.

Leuke krenten waren: 1 Grote Pieper, 1 Sneeuwgorz, 2 IJsgorzen, 2 Beflijsters, 9 Appelvinken (groep) en toch ook wel de 2 Bergeenden. De twee topsoorten van vandaag passeerden in nog geen 5 minuten tijd, rond 14.30 uur. Eerst plukte Luc Damen hoog boven ons een strak doortrekkende Velduil uit de lucht, waarna Eli knap een juv. Kuifaalscholver ontmaskerde, die samen met een ad. Aalscholver overvloed (opvallend kleiner, ranker gebouwd, slanke hals, relatief kleine kop met 'potloodsnavel', chocoladebruin van boven, egaalbruin van onderen).

Ter plaatse waren o.a.: de 3 Sneeuwgorzen (2 ad. man + 1 onv.) van de dag voordien, 8 Patrijzen, 2 Houtsnippen (opgestoten door Ludwig), 23 Putters en 2 Haviken.

DECEMBER 2008 : HOOGTEPUNTEN

Dodaars: bij de watervogeltellingen op 13 en 14/12 werden nog 44 ex. geteld.

Roerdomp: 01/12 Balen Scheps 1 ex. aan de vogelkijkwand en 16/12 Geel Selguis: dit ex. bleef daar zeker pleisteren tot 11/01

Kleine zilverreiger: vanaf 21/12 weer waarnemingen van 1 ex. in Lommel Waaltjesbos en in de omgeving van de oude glasfabriek Wezel (tot in febr.'09)

Grote zilverreiger: tellingen op slaapplaatsen op 22/12 Dessel Campinastrand 4 ex. en op 24/12 Mol Stroobants 17 ex. Tijdens de vorstperiode afname tot 9 ex.

Wilde zwaan: 30/12 Retie Centrum: 5 adulte ex. overtrekkend naar ZO

Kleine zwaan: 20/12 Arendonk Wateringen (akkers): 2 ex. en op 26/12 nog 1 adult ex.

Hybride Kolgans x Dwerggans: 28/12 Mol Grote Zandput: vermoedelijke hybride tussen Kol- en Dwerggans (ongeringd ex.) tussen de Grauwe Ganzen op het slik.

Toendrarietgans: 26/12 Dessel Witte Bergen: ca. 200 ex. foeragerend in de velden. En op 29/12 Arendonk Wateringen: 51 ex. in het agrarische gebied.

Wintertaling: 31/12 concentratie door vorst op de Molse Grote Zandput met 242 ex.

Kuifeend: max. aantal in de regio bij de watervogeltelling van 13 - 14/12 met 1.125 ex.

Eider: een adulte M verbleef van 7 t/m 10/12 op Put Rauw, actief duikend(mosseltjes?)

Grote Zaagbek: 21/12 op slaapplaats Postel Ronde Put 14 ex. en op de slaapplaats Mol Grote Zandput tussen de 22 en 26 ex. in de laatste decade van december.

Waterral: 28/12 Mol Grote Zandput: min. 8 ex. roepend in de vroege schemer. Grotere aantallen door het dichtvriezen van de kleinere plassen van de regio.

Kraanvogel: 01/12 Balen Papenberg: 130 ex. overtrekkend naar Z

13/12 Lommel Gelderhorsten: ca 225 ex. overtrekkend naar Z

29/12 Geel Stokt: 18 ex. cirkelend en dan afglijdend naar ZW

Goudplevier: 26/12 Lommel Maatheide: 6 ex. overtrekkend

Zwartkopmeeuw: 29/12 Lommel Maatheide: 1 onvolw. ex. = enige winterwaarneming

Ransuil: zie verslag Rik Verborgt (p. 10) met negatief aantalverloop door de jaren heen in Bel

Halsbandparkiet: 22/12 Put Rauw: 1ex. (= 2^{de} waarneming voor 2008)

Oeverpieper: 27/12 Put Rauw Noord: 1 ex. pleisterend

Vuurgoudhaantje: 14/12 Postel De Wurft: 1 ex.

Klapekster: 07/12 Put Rauw: 1 ex. en 04/01 Balen Scheps: 1 ex.

Ekster: 30/12 op slaappleats in naaldbos tussen Mol-Rauw en Sunparks: min. 60 ex.

Barmsijs: vanaf 10/12 Lommel Maatheide: 12 Kleine en 2 Grote overwinterend .

Europese Kanarie: 14/12 Put Rauw Noord 1 ex. ter plaatse

Kruisbek: 08/12 Mol SCK-bossen: grootste aantal met 20 ex. voor deze periode

Appelvink: 25/12 Meerhout-Gestel 2 ex. en 26/12 Geel-Pallo ook 2 ex. pleisterend.

Geelgors: 21/12 Lommel Riebos: slechts 164 ex. als totaal overwinterend. Het wordt hoog tijd hier voor de aanleg van een gorzenreservaat met onkruidakkers!

Januari, wintermaand.

Rust na de drukke feestdagen, rust ook in de natuur.

Een maand ook om vol verwachting uit te kijken naar de eerste tekenen van heropleving en... naar het verschijnen van de eerste ransuilen die elk jaar weer enkele weken bivakkeren in de dennen aan de Volmolen.

Dit jaar lieten ze langer dan gewoonlijk op zich wachten.

Zondag 4 januari: een tiental verse braakballen gevonden die 's nachts prompt bedekt werden door een dik pak sneeuw.

Geen spoor van de vogels zelf. Om de andere dag gaan zoeken, maar niks gevonden... tot 19 januari, toen zaten er 9 stuks goed verscholen in de kruinen.

Maandag 26 januari heb ik het laatst tot 9 mogen tellen. Vaak zitten ze met 4 – 5 exemplaren in dezelfde boom, een mooi gezicht, dat vooral dit jaar op extra veel belangstelling mocht rekenen.

Toch gaan hun aantallen ieder jaar achteruit:

2009	9 stuks dus,
2008	13
2007	17
2006	19
2005	+20 exemplaren

Op het ogenblik dat ik dit schrijf zitten er nog 5 stuks. Benieuwd wanneer ze de anderen achterna vliegen.

Intussen is het bang afwachten naar volgend jaar. Ik hoop dat hun aantallen weer gaan toenemen en wij nog lang van dit spektakel mogen genieten.

Rik Verborgt

JANUARI 2009 : HOOGTEPUNTEN

Aalscholver: Regiotelling op 02/01 : 329 ex. waarvan 253 ex. op Lagune Mol-Donk

Roerdomp: in januari min. 4 ex. in de regio : Mol Grote Zandput , Retie Kattestaart, Geel Selguis (tot zeker 11/01) en Geel Dekshoevevijver (2 ex. op 26/01!)

Kleine zilverreiger: 26/01 Put Rauw : 1 ex. op schiereiland (= idem ex. Waaltjesbos?)

Grote zilverreiger: tijdens de strenge vorstperiode slechts 9ex. (03/01) op slaappleats Mol Stroobants, maar op 27/01 kwamen al terug 25 ex. slapen . Op 16/01 wel 1 geslagen en geplukt ex. op het ijs van de Lange Linnenput Postel.

Wilde Zwaan: 01 tot 03/01 Lommel De Maai: 9 ex. ter plaatse

Kleine Zwaan: 02 en 03/01 Arendonk Wateringen (akkers): 5 ex. w.o. 1 juveniel
 03/01 Lommel De Maai: 5 ex. Jaarlijks overwinteraar nu ?
 06/01 Lommel Maatheide: 13 ex. neerstrijkend op de zandput.
 09/01 Lommel Riebos: 2 adult ex.
 10/01 Put Mol-Rauw: 8 ex. op het ijs (5ad. + 3 juv.)

Kolgans: 06/01 Mol Grote Zandput: 340 ex. komen slapen
 25/01 Postel ronde Put: 44 ex. arriveren in groep op deze slaappleats

Toendrarietgans: op slaappleats Mol Grote Zandput: 06/1 1250 ex.; 31/01 1.050 ex.

Kleine Rietgans: 25/01 Mol Grote Zandput: 1 ex. enige tijd luid roepend rondvliegend, dan NO.

Grauwe Gans: 06/01 Mol Grote Zandput: max. aantal op slaappleats 600 ex.

Canadese Gans: 01/01 Kwaadmechelen (kruispunt kanalen): 157 ex; samen met 3

Brandganzen en 11 Smienten

grazend

29/01 Mol-Rauw Scheppelijke Nete (canyon): 164 ex. ter plaatse

Mandarijneend: 02/01 Put Rauw Mol: 8 MM, 7 WW en op 18/01 zelfs 11 MM en 11 WW

Smient: max. aantal regio op 02/01 Mol Grote Zandput: 19 ex.

Wintertaling: max. aantal regio op 03/01 Mol Grote Zandput: 259 ex.

Kuifeend: max. aantal regio op 02/01 met 1.124 ex. waarvan 775 ex. op Kanaalplas Mol

Krooneend: 09/01 t/m 12/02 Mol Put Rauw 1 ongeringd M

Toppereend: 09/01 t/m 18/01 Mol Kanaalplas: 1 M in eclipskleed tussen de Kuifjes

Nonnetje: 25/01 grootste groep voor deze maand op Mol Stroobants met 9 WW

Grote Zaagbek: max. aantallen op slaappleats Grote zandput: 23 ex. op 6 en 31/01

Witgat: 18/01 Postel Familiestrand: 6 ex. ter plaatse aan wak

Houtsnip: 01/01 De Maat (2 ex.); 04/01 Lommel Riebos (veren op plukplaats – zie foto's op Birdingkempen) + Grote Zandput (1 ex.); 10/01 Geel Dekshoevevijver (1 ex. voedselzoekend); 26/01 Postel Ronde Put (2 ex. voedselvlucht)

Bokje: 03/01 Mol-Rauw Scheppelijke Nete: 1 ex.

Pontische Meeuw: 25/01 Lommel Maatheide: 1 ex.

Strandleeuwerik: 06/01 Lommel Maatheide: 2 ex. komen aanvliegen, dan naar ZW

Waterpieper: 25/01 Mol Grote Zandput: 13 ex. kwamen slapen in het riet, op 26/01 ook 13 ex. invallend aan Postel Ronde Put

Baardmannetje: 06/01 Mol Grote Zandput: min. 2 ex. roepend in't riet (ook op 07/01)

Klapekster: 25/01 Postel Ronde Put; 31/01 Put Rauw Noord en Balen Griesbroek 1 ex.

Raaf: 09/01 Postel E34 Douanekantoren: 1ex. (melding op waarnemingen.be)

Barmsijs: 10/01 Lommel Maatheide: 2 ex. Grote en minimum 6 ex. Kleine Barmsijsen
 12/01 Balen Scheps: groep van 50-tal Grote Barmsijsen

Putter: 10/01 Lommel Maatheide: 45 ex. ter plaatse, ook op 15/01

Goudvink: 11/01 Ecocentrum De Goren en Mol Selguis telkens 1 ex.

Appelvink: een echte invasie deze winter, zichtbaar op de tuinvoederplankjes in Geel en Mol-Centrum, Mol-Achterbos, Mol-Wezel, Ecocentrum De Goren.

Met dank aan alle waarnemers voor hun meldingen op de Birdingkempen-site. Voor meer details kan je hier zeker een kijkje gaan nemen! Dit voorjaar zullen onze trektellers ook weer de telpost bemannen op Maatheide. Ook hier ben je van harte welkom en misschien valt er dan juist wel een verrassing uit de lucht! Kijk ze!

de zwerver

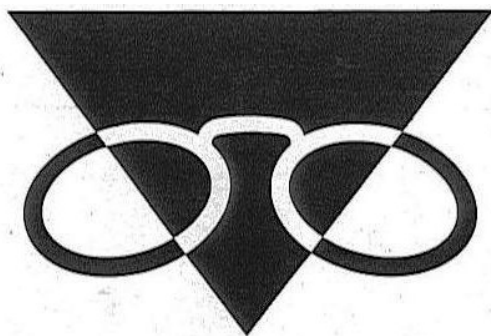
BUITENSPORT / TRAVEL

OP VERTOON VAN LIDKAART NATUURPUNT 5 % EXTRA KORTING
(BOVENOP KLANTENKAART)

Turnhoutsebaan 19 – 2400 Mol
T 014/32 04 28 – F 014/32 36 58
www.dezwervermol.be - info@dezwervermol.be
Openingsuren : ma 13u-18u, di-vrij 09u30-18u
Za 09u30-17u

EEN NIEUWE KIJK OP OPTIEK VANDERLINDEN

Een hoge vakkennis en jarenlange ervaring gecombineerd met moderne apparatuur
en een vernieuwde winkel garandeert de beste service.
Optiek Vanderlinden, sinds 1953 uw vertrouwen waard!

Vanderlinden

▪ OPTIEK ▪

MA - VR 9.00 - 12.15 13.30 - 18.30
ZA 9.00 - 12.00 14.00 - 17.00

DONDERDAG GESLOTEN

DIESTSEWEG 6 ■ 2440 GEEL ■ 014 58 84 52

LOEPEN EN VERREKIJKERS: Nikon, Steiner, Minox, Huygens

Het Oranjetipje: Ecologische achtergronden

Het Oranjetipje (*Anthocharis cardamines*) is een dagvlinder uit de familie van de Witjes (Pieridae). Het dankt zijn Nederlandse naam "Oranjetipje" aan zijn veldkenmerk bij uitstek, nl. wanneer we naar de bovenzijde van de voorvleugels van het mannetje kijken, spreken de opvallende oranje vleugeltippen voor zich. De vrouwtjes missen dit kenmerk, zij hebben grijszwarte vleugeltippen. De vroegere benaming "Peterselielvindertje" wordt duidelijk wanneer we naar de onderzijde van de achtervleugels van zowel het mannetje als het vrouwtje kijken. Dit is het best te zien als zij in rust deze zijde tonen. Hier bevindt zich een gemarmerde tekening, een subtiële mozaïek, een schakering van microscopische gele, groene en zwarte vleugelschubben. Deze tekening lijkt wel op een frisgroen busseltje peterselieloof. Dit geeft de vlinder bovendien een goede camouflage als hij met dichtgevouwen vleugels tussen lichtgekleurde bloemen en bloemknoppen zit. Deze naam is eigenlijk geschikter vermits hij bruikbaar is voor beide geslachten.

De soort aanduiding *cardamines* verwijst naar de Veldkers (*Cardamine*), de voornaamste voedselplant voor de rups en naar de Pinksterbloem (*Cardamine pratensis*) in het bijzonder.

AREAAL

De soort leeft zowel in koele zee- en landklimaten als in warme klimaten. Het Oranjetipje komt in grote delen van Europa voor: van Noord-Schotland, Ierland en Noord-Noorwegen (poolcirkel) tot Midden-Spanje en dan zo oostwaarts door het deel van Azië met gematigd klimaat tot in China en Japan. De soort ontbreekt echter op Kreta, Elba, de Balearen, Malta en in N.-Afrika. De vlinder is vrij algemeen in Nederland en België, vooral op de zandgronden.

ECOLOGIE

Het leefgebied van de vlinder situeert zich vanaf de zeespiegel tot 1700 m. De biotoopvoorkeur gaat uit naar grensvegetaties, vooral in matig vochtige, halfnatuurlijke, bloemrijke graslanden of ruigten en bermen nabij bosranden, struikgewas of houtkanten. Maar ook in bossen en moerassen en in beschutte tuinen waar waardplanten groeien, komt de soort voor. Dergelijke biotopen zijn vooral door ontwatering en intensief grondgebruik jammer genoeg schaars geworden. De vlinder is vrij honkvast, hij heeft geen trekgedrag. De mannetjes zijn overwegend territoriaal, de vrouwtjes vliegen wel in een groter gebied op zoek naar geschikte waardplanten.

VOORTPLANTING

Het Oranjetipje is een fraaie voorjaarsbode. De vliegtijd is van maart, begin april tot en met juni. De piek ligt tussen 20 april en 10 mei. De vlinder heeft maar één generatie per jaar. Meestal worden de eitjes op zonnige plaatsen, vlakbij bomen, struiken of ruigtes afgezet. Hiervoor leggen de vrouwtjes vaak flinke afstanden af om hun eieren vooral op kruisbloemigen, zoals de Pinksterbloem, af te zetten. De eieren worden op of vlakbij de bloemsteeltjes gelegd. Opvallend is dat het grootste deel van de eitjes gelegd wordt bij die bloemen die jonger zijn dan 8 dagen. Dit is voordelig, omdat ze nadien te hard worden om te eten voor de kleine rupsjes.

De verse, flesvormige eitjes zijn eerst licht gelig wit, maar na een dag kleuren ze feloranje. De groei van de rupsen kan alleen in de voorzomer plaatsvinden, de tijd dat hun waardplanten bloeien en onrijpe vruchten dragen. Het eten van de jonge vruchten met hun eiwitrijke zaden is er dan ook de oorzaak van dat de rupsen van het Oranjetipje reeds in 16 dagen volwassen kunnen zijn. De soort is dus zeer afhankelijk van waardplanten die in de bloei staan. Na het opeten van zijn eigen eischaal, eet de eerstgeborene de eventuele andere eitjes van het Oranjetipje op. Dan begint de eigenlijke vraat, eerst de bloemblaadjes, daarna de vruchten (hauwtjes en hauwen), ook eten zij de bloemknoppen en indien nodig ook de bladen van de voedselplant zelf.

Het onopvallende rupsje wordt ongeveer drie centimeter lang maar blijft toch perfect gecamoufleerd. De rups wordt mooi blauwig groen met een bleke, witte zijband over de ganse lengte en verder krijgt zij over het hele lichaam kleine zwarte stippen. Hierdoor valt zij niet op zodat de kans voor predatie kleiner wordt. Het zijn de aangevreten delen van de plant bv. de vruchten die haar aanwezigheid verraden.

Als de rups volwassen is, zal ze de waardplant verlaten en ergens in de onmiddellijke buurt gaan verpoppen. Liefst op een beschutte plek in struiken, aan een takje of in een ruige bosrand. Indien dit alles ontbreekt, gebruikt zij ook in de kruidlaag, een plantenstengel.

Naast de rups is ook de pop een verbluffend staaltje van camouflage: de spitse boemerangvorm staat als een doorn op de steel van een plant, tot een van de volgende lentes. De soort is een popoverwinteraar. Een herhaling van de diapauze (een dormantiemechanisme, een periode van rust) is mogelijk, zodat zij twee jaar na elkaar kunnen overwinteren. De mannetjes komen ongeveer een week vroeger uit dan de wijfjes en komen ook voor op plaatsen waar geen waardplanten staan. De wijfjes daarentegen worden bijna steeds in de onmiddellijke omgeving van de waardplanten gevonden, omdat ze slechts een beperkte tijd hebben voor het afzetten van de eitjes. De mannetjes zijn 'patrollers', die vrij veel tijd besteden aan het rondvliegen op zoek naar wijfjes en alle witte objecten inspecteren die ze tijdens deze vluchten tegenkomen.

WAARDPLANT

Er zijn wel 30 verschillende voedselplanten, die allen iets gemeen hebben, ze behoren tot de familie van de Kruisbloemenfamilie (Brassicaceae) zoals vooral op Look-zonder-look (*Alliaria petiolata*) (in bosranden of langs bospaden) en Pinksterbloem (*Cardamine pratensis*) (in vochtige graslanden), maar ook op Tuinjudaspenning (*Lunaria annua*) (in tuinen) en de verschillende soorten van de Scheefkelk (*Arabis*) zoals Ruige scheefkelk (*Arabis hirsuta*). De waardplanten van de Oranjetip, waarop de eitjes worden afgezet, staan vaak in de volle zon in of vlakbij de bosrand of aan de rand van een breed bospad op plaatsen waar de luchtvochtigheid vrij hoog is. Als er groepen waardplanten dicht bij elkaar staan, worden de eitjes gelegd op de planten die aan de rand van een dergelijk groepje staan. Helemaal in het begin van de vliegtijd worden vooral eitjes afgezet op de al bloeiende Pinksterbloemen en pas later wordt ook Look-zonder-look belegd.

SAMENLEVINGSVORMEN

Interspecifieke concurrentie

De rupsen voeden zich met dezelfde waardplant en in hetzelfde biotoop als Klein geaderd witje (*Pieris napi*). Toch is de ecologische niche niet helemaal dezelfde.

De rupsen van het Oranjetipje voeden zich vooral met de onderdelen en al de voortbrengselen van de bloemen, deze van het Klein geaderd witje vooral met de bladeren van de waardplant. Dus geen concurrentie tussen die twee.

Intraspecifieke concurrentie

Normaal wordt er door het vrouwtje één eitje per waardplant afgelegd. Daar is een goede reden voor, nl. om competitie met andere rupsen te vermijden. Zo één plant biedt maar voldoende voedsel voor de ontwikkeling van één rups. Het wijfje besteedt dan ook veel tijd aan het uitzoeken van geschikte (bij voorkeur nog onbelegde) planten.

De vlinder merkt bovendien de plant met een geurspoor, zodat een volgende eilegger (of zichzelf bij de volgende doortocht) weet dat deze plant al ingenomen is. Dit geurspoor is een feromoonsignaal dat andere vrouwtjes meestal weerhoudt van eileg. Wanneer alle geschikte bloemhoofdjes belegd zijn, verlaat het wijfje vaak het leefgebied op zoek naar nog onbelegde waardplanten.

Zoals reeds hoger beschreven vreet de eerstgeborene op een waardplant na het uitsluipen zijn eigen eiomhulsel op en daarna eventuele andere Oranjetipjes-eitjes op dezelfde bloeiwijze!

PREDATIE

De vlinder dekt zich sterk in tegen het gevaar van vogels door perfecte camouflagekleuren van de rupsen en een zeer grote spreiding van de eieren over de aanwezige waardplanten. Het jonge rupsje heeft lange vertakte (gevorkte) haren die een zoetige stof afscheiden. Voor dit vocht hebben mieren belangstelling wat dan weer zorgt voor bescherming door deze mieren.

PARASITOÏDEN

Een parasitoïd is een organisme, zoals sommige insecten (bv. bepaalde soorten sluipvliegen, sluipwespen), dat als larve in een ander organisme, de gastheer moet leven voor hun ontwikkeling en deze gastheer uiteindelijk doodt, het verschil met een parasiet, en een predator. Parasitoïden van de rupsen van het Oranjetipje, zijn sluipwespen van het genus *Trichogramma*, de sluipwesp *Apanteles saltator* en de sluipvlieg *Phryxe vulgaris*. Eigenaardig genoeg hebben de rupsen op de Pinksterbloem minder last van deze parasitoïden dan op andere kruisbloemigen.

NATUURBEHEER

Het Oranjetipje leeft vooral langs randen van bossen en struwelen en in graslanden die licht beweide of na midzomer gehooide worden. Het vlindertje is gebaat bij een beheer dat streeft naar verscheidenheid en kan gehanteerd worden als een indicator van zoomvegetaties met kruisbloemige plantensoorten.

De voornaamste knelpunten voor het Oranjetipje zijn verdroging en vermesting door de schaalvergroting van de landbouw waardoor de waardplanten uit de hooilanden en de bosranden verdwijnen. Indien bij het maaien de hooilanden jaarlijks tot aan de bosranden gemaaid worden, zal een groot deel van de overwinterende poppen samen met het maaisel verwijderd worden. Een geschikt natuurbeheer voor het Oranjetipje moet ervoor zorgen dat Look-zonder-look en/of Pinksterbloem (die als nectar- en als waardplant gebruikt worden) op de vliegplaatsen behouden blijven. Dat kan gebeuren door extensieve begrazing of door gefaseerd maaien in het najaar (in het voorjaar en de zomer zitten zowel eitjes als rupsen op de planten). Bosranden worden best slechts gefaseerd gemaaid, omdat daar de poppen overwinteren op overblijvende stengels. Dus vooral niet te 'proper' werken.

Jan Dirkx

Ecologische werkgroep Meanderland: Planning 2009

Reeds een aantal jaren wandelen enkele van onze actieve leden door de Kempense natuur met extra aandacht voor het hoe en waarom van de verschillende levensvormen (insecten, planten, mossen, schimmels, vogels ...). Zij vormen samen de "Ecologische werkgroep".

De voornaamste doelstellingen van deze groep zijn het ondersteunen en adviseren van de beheersteams van onze natuurgebieden. Hiervoor maken ze inventarissen op, doen aan monitoring, zowel van de abiotiek als van de biotiek en last but not least geven ze educatie.

Met de verzamelde gegevens kunnen we het gevoerde natuurbeheer evalueren en eventueel bijsturen.

Het voornaamste werkgebied van de "Ecologische werkgroep Meanderland" betreft de eigen natuurgebieden. Projecten en bezoeken buiten onze eigen natuurgebieden kunnen sporadisch ook.

Het uitbouwen van een goede monitoring is een van onze doelstellingen voor de volgende maanden en jaren. De resultaten van deze monitoring zullen de overheid in de toekomst toelaten het gevoerde beheer en vooral de resultaten daarvan te evalueren. Zeker met de instandhoudingdoelstellingen die op ons af komen zal dit onderdeel van de beheerteamwerking nog belangrijker worden.

Op de excursies is iedereen welkom. Voorkennis is zeker niet vereist, de wil om iets bij te leren volstaat. Wij maken tijd voor nieuwkomers. Uiteraard zijn mensen met een gespecialiseerde kennis ook meer dan welkom. Zij kunnen een belangrijke steun geven.

Volgende data voor veldbezoeken werden vastgelegd:

- Zaterdag 11 april: de Kwacht, afspraak om 9 uur aan de Luihoeve te Meerhout
- Zondag 3 mei: Keyfheide, afspraak om 13.30 uur aan de Luihoeve te Meerhout
- Vrijdag 15 mei: Buitengoor Blauw grasland, afspraak om 18 uur aan het Ecocentrum te Mol
- Zaterdag 30 mei: De Vennen, afspraak om 9 uur aan voetbalterrein Cools
- Vrijdag 12 juni: Sluismeer, afspraak om 18 uur aan de Kerk te Mol-Sluis
- Zaterdag 27 juni: Griesbroek, afspraak om 9 uur aan de Waterhoek te Balen
- Zaterdag 22 augustus: de Kwacht, afspraak om 9 uur aan de Luihoeve
- Vrijdag 4 september: Sluismeer, afspraak om 14 uur aan de Kerk te Mol Sluis

Een jaarlijks bezoek aan een ander natuurgebied buiten Meanderland wordt voorzien en zou dit jaar kunnen plaatsvinden in het Hageven. Hiervoor moet nog een datum worden gekozen.

Meer info: Jan Dirkx, 014-58 64 64, 0479-42 68 74, j.dirkx@telenet.be
Marianne Horemans en Paul Wouters, 0496-510279,
Paul.Wouters1@telenet.be

Jaarkalender 2009 Thalictrum

Zaterdag 18 april

Inventarisatie voorjaarsbloeiers in de geadopteerde poelen 2009 (Snepkensvijver en poel Westerlo) - Afspraakplaats: 9 uur, Pastorie St. Jozef Olen, Lichtaartseweg 200

Zaterdag 25 april

Bosperceel Kwarekken - Afspraakplaats: 9 uur, parking Beeltjens – Asberg Westerlo

Zaterdag 16 mei

Voormalig hooiland in het Zammelsbroek Geel - Afspraakplaats: 9 uur, parking achter de kerk van Oosterlo

Zaterdag 23 mei

Weiland Hellekens - Afspraakplaats: 9 uur, langs de ring rond Herentals aan de brug over de Kleine Nete en aan de kant van de brandweer

Zaterdag 30 mei

Grasland Neerhelst-De Botten Geel-Larum - Afspraakplaats: 9 uur aan de Larumsebrugweg aan de kanaaldijk

Zaterdag 13 juni

Snepkensvijver Kwelzone - Afspraakplaats: 9 uur aan de Pastorie St. Jozef Olen, Lichtaartseweg 200

Zaterdag 20 juni

Gasthuisbeemd - Afspraakplaats: 9 uur aan het infobord Olensbroek, Roerdompstraat, St. Jozef Olen

Zaterdag 27 juni

Schraal grasland Zammelsbroek - Afspraakplaats: 9 uur parking achter de kerk van Oosterlo

Zaterdag 4 juli

Perceel Ven Katersbergen Neerhelst-De Botten Geel-Larum - Afspraakplaats: 9 uur aan het einde van de Larumse brugweg aan de kanaaldijk

Zaterdag 11 juli

Ruig weiland Neerhelst-De Botten Geel-Larum - Afspraakplaats: 9 uur aan het einde van de Larumse brugweg aan de kanaaldijk

Zaterdag 18 juli (samen met de poelenwerkgroep "Waterleven")

Planteninventarisatie Snepkensvijver Uitstroomzone - Afspraak: 9 uur, Pastorie St. Jozef Olen, Lichtaartseweg 200

Zaterdag 1 augustus

Bergveld Westerlo - Afspraakplaats: 9 uur aan Snepkensbrug

Zaterdag 29 augustus (samen met de poelenwerkgroep "Waterleven")

Planteninventarisatie in Westerlo Poel Kwarekken - Afspraak: Marleybrug om 9 uur

Maandag 28 september

Evaluatie inventarisaties 2009 om 20 uur - Afspraakplaats: Pastorie St. Jozef Olen, Lichtaartseweg 200

Meer info: Jeannine Simonis, tel. 014-59 31 65, jeannine.simonis@telenet.be

Internet-discussiegroep over Planten

Neem eens een kijkje!

Sinds enige tijd is er naast het regionale internet-initiatief van de vogelwaarnemers en insectenliefhebbers een discussiegroep voor de plantenliefhebbers: <http://groups.google.be/group/pic6>. Pic6 staat voor 'Planten in C6' naar een cartografische indeling voor floristen. Om je aan te melden, maak je een Google-account aan en meld je je aan bij de discussiegroep (gratis). Voor meer informatie kan je contact nemen via mail: Rutger.Barendse@telenet.be.

WAT IS ER TE ZIEN EN TE DOEN?

- Je kan er vragen en mededelingen posten over wilde planten, mossen, korstmossen en paddenstoelen.
- Artikels bekijken over bloeitijden, plantenboeken, ... en pagina's raadplegen met jaarverslagen, fotogalerijen, adventievenlijst, inheemse soortenlijst en je vindt er links naar andere plantensites, hoe je waarnemingen kan doorgeven en uitleg over inventarisatietechnieken.
- Recente waarnemingen van planten uit de streek.
- Plantennieuws en activiteitenkalender.
- Overzicht van het aantal soorten per km-hok. Omdat C6, 640 vierkante kilometer groot is en onze omgeving niet echt druk bezocht werd door floristen (of zij gaven niets door) is er nog genoeg nieuws te ontdekken!

VONDSTEN 2008

Het verslag van de vondsten van 2008 is door de vele activiteiten uitgebreider dan die van vorige jaren. Je kan het terug vinden op de discussiegroep. Er staan een aantal leuke vondsten in! Een ruwe schatting is dat er in 2008 meer dan 10.000 gegevens zijn verzameld, verspreid over meer dan 700 soorten. Er werden in 2008 van ongeveer 25 kilometerhokken lijsten gemaakt. In het najaar is intensief gezocht naar adventieve en verwilderde planten (neofyten). Naar aanleiding hiervan is er een becommentarieerde lijst gemaakt met alle neofyten in C6 sinds het jaar 1800. Onze regio blijkt goed voor 444 soorten. Dit aantal groeit nog steeds gestaag. Een voorlopige inheemse soortenlijst uit onze regio bevat 890 soorten. Aangezien we aan het begin staan van een nog nauwgezetere kijk op de flora uit onze omgeving is 1.334 soorten in totaal al een heel goed begin.

PROGRAMMA 2009 (18 KM-HOKKEN)

De 5 excursies zijn steeds op donderdagavond om 18.30 uur. Er wordt die avonden op 1 of 2 hectare intensief bemonsterd. Voor 13 andere bestemmingen (zie voor dit overzicht de discussiegroep) kunnen geïnteresseerden zich aanmelden.

14 mei 18:30 uur, parking Golf terrein Mol-Rauw, bestemming: Mol-Rauw, C6-24-32

18 juni 18:30 uur, Marktplaats Meerhout, bestemming: Zeeploop bij Meerhout, C6-42-14

9 juli 18:30 uur, kerk Olmen, bestemming: Stotert bij Olmen C6-44-33

13 augustus 18:30 uur, kerk Gestel, bestemming: ten zuiden van Gestel C6-52-42

17 september 18:30 uur, kerk Winkelomheide, bestemming: Winkelomheide C6-41-33

Rutger Barendse

Tel. 014-81 77 29 of e-mail: Rutger.Barendse@telenet.be

Uitstap naar de riviertjes van Hoog België met hun enige narcissenbloei - 18 april

Ieder jaar opnieuw voltrekt zich in de tweede helft van april een klein natuurwonder in de oostelijke contreien van ons landje. Terwijl dankzij het ruwe klimaat de bomen nog kaal en de weiden nog grijs staan, zijn de beemden langs de riviertjes (Roer, Schwalm, Holzwarche, Jansbach, Olef, ...) ten zuiden van de Hoge Venen bezaaid met wilde Narcissen (*Narcissus pseudonarcissus*).

Deze Atlantische plant, voor wie het klimaat al enkele kilometers ten oosten te continentaal is om zich te kunnen ontplooiën, toont hier een laatste keer al zijn pracht!

Iedere natuurliefhebber zou dit ten minste één keer in zijn/haar leven moeten gezien hebben.

We rijden tot Rocherrath-Krinkelt (Enkelsbergmühle) en wandelen vervolgens langs de Holzwarche en de Edersbach tot het "Boxvenn" met zijn Witte Steen ("Weisser Stein"). Met zijn 673 m behoort hij tot de hoogste toppen van het land. Van hier is het nog 500 m tot de grote baan Aachen-Trier, eveneens ook de grens. Aan de andere kant van de baan is een grote parking met uitkijktoren en Imbissstube. Hier komt ook de bus. Na enkele kilometers stoppen wij op de parking "Heimbüchel" van waaruit wij een rondwandeling maken langs de Olef en de Jansbach, zeker een van de wildste en meest ongerepte beken van het land, waar ook sinds enkele jaren de Zwarte ooievaar broedt.

Beide zijn bezaaid met ontelbare narcissen. Hier ook uitkijken naar roofvogels!

Vertrek bus: Clubhouse SCK in Mol-Achterbos om 8 uur stipt.

Picknick meebrengen. Ook al gaat de wandeling niet door moerassige gebieden zijn laarzen of stevige wandelschoenen ten stelligste aangeraden.

Inschrijven & prijs: uiterlijk op 14 april bij Jan de Schepper, 014-81 12 53, jandeschepper@belgacom.net en door overschrijving (vooraf!) van 12 EUR (Natuurpunt-leden), 13 € (niet-leden) op rekening 001-1577791-65 van Natuurpunt Netebronnen met vermelding "Narcissen".

Wandeling langs de Witte Nete – 1 juni

Op 1 juni (Pinkstermaandag) organiseren An Buttiens en Willy Cools van Sibelco een wandeling langs de omgelegde Witte Nete.

Het waarom van de omlegging, wijze van uitvoering, bedreigde vissoorten zoals Kleine Modderkruiper en Rivierdonderpad, praktische proeven mbt waterkwaliteit en het grondwater komen aan bod.

Deelnemers kunnen hun wagen parkeren op de parking van de Boeretang. Start en duur van de wandeling: "Boeretang" aan de Boeretangsedreef te Dessel om 14 uur. Het einde is voorzien rond 16 uur.

Landschapswandeling St. Pietersberg – 28 juni

De St. Pietersberg behoort tot de mooiste hoeken van Oost-België, gelegen tussen Visé, Maastricht en de Maas. We bezoeken dorpen als WONCK, LANAËY en KANNE. We trekken door prachtige bossen, houden ons op aan de oevers van de Maas, ontdekken prachtige landschappen en doorkruisen natuurreservaten met hun kalkhellingen waar prachtige orchideeën groeien en heel wat insecten voorkomen (waaronder verscheidene vlinders).

In de holle wegen vinden we mogelijk ook wel een dassenburcht. Kortom: een wandeling om van te snoepen en te genieten van elke kilometer.

De belangrijkste planten: Soldaatje (*Orchis militaris*), Poppenorchis (*Aceras anthropoporum*), Zonneroosje (*Helianthemum nummularia*), Rode kamperfoelie (*Lonicera xylosteum*), Rondbladig wintergroen (*Pyrola rotundifolia*), Rode spoorbloem (*Centranthus ruber*), Blaasvaren (*Cystopteris fragilis*), Muurbloem (*Cheiranthus cheiri*), Bleekgele helmblom (*Corydalis ochroleuca*), enz.

Vertrek: Clubhouse SCK in Mol-Achterbos om 8 uur (terug rond 19 uur)

Inschrijven: uiterlijk op 23 juni bij Jan De Schepper, tel. 014-81 12 53, mail: jandeschepper@belgacom.net

Prijs: 12 EUR voor leden van Natuurpunt, 13 EUR voor niet-leden. Bedrag vooraf te storten op rekening 001-1577791-65 van Natuurpunt Netebronnen met vermelding "St.Pietersberg".

Verslag wandeling "De Vennen" – 22/02

Een tiental personen vond de weg naar de afspraak.

De hemelsluizen werden voor ons speciaal gesloten tot we terug waren aan de vertrekplaats. Wie De Vennen reeds bezocht, weet dat laarzen geen overbodige luxe betekenen. De moedige dame die haar laarzen vergeten was, liet zich niet afschrikken: een paar stoere mannen werden haar dragers op de zeer natte gedeelten. Bedankt daarvoor!

Een Buizerd zocht hoogte, enkele reeën staken het veld over en de Grote lijster liet zich horen en zien, maar niet aan de gids!

We konden het Judasoor eens goed vergelijken met een meegebrachte paddestoel en door de harde winter bleek ook het bladgedeelte van de Slanke waterkers praktisch volledig verdwenen.

De uitvoering van de afrastering, voorzien in het Europese Life-project, vordert zeer goed. De grote graafwerken aan de vijvers waren nog niet gestart, voor de deelnemers een reden temeer om in het najaar de excursie nog eens mee te wandelen om de grote Life 'voor en na' te zien. Tot ziens dus in De Vennen of op een andere wandeling.

Mannie